

IRODALOM

A Magyar Alföld növényei. A mult év végén, erdészeti szempontból is nagyjelentőségű növénygyűjtemény első három kötete jelent meg, melyet dr. *Tuzson János* egyetemi tanár indított meg a „Magyar Alföld növényei” címmel.

A munka ízléses, könyvtári kezelésre is alkalmas, pormentes kötetekben jelenik meg és szárított, préselt állapotban magában foglalja az Alföld mintegy 1400 virágos növényét, a termőhely és talajminőség pontos megjelölésével. Jelenleg 10 kötet van készen, 500 növényfajjal; a többi kötet szukecesszive fog évről évre megjelenni.

A gyűjtemény jelentősége kettős. Egyrészt tisztán tudományos, mert a tudományos Alföld-kutatást igen nagy lépéssel viszi előbbre, de másrészt gyakorlati — különösen erdészeti — szempontból is igen fontos.

Az Alföld homokpusztáinak fásítása és általában hasznos növényzettel való betelepítése, szikeseink javítása ugyanis csakis a talajminőség pontos ismerete alapján történhetik.

A talajminőség pedig a rajta élő növényzetben nyer legmegbízhatóbb kifejezést. E tekintetben tehát a gyűjtemény megbecsülhetetlen szolgálatot tesz a hazai kultúrának és igen jó segédeszközt ad az erdész kezébe.

A munka használhatóságát még fokozza az, hogy a szerző az egész gyűjtemény megjelenése után külön kötetben ismertetni szándékozik az Alföld növényföldrajzi tagolódását, a fontosabb növényformációkat és évtizedes megfigyeléseinek gyakorlati szempontokból is fontos eredményeit.

Tekintve a munka nagy terjedelmét, értesüléseink szerint csak 60 példányban jelenik meg, amiből a Földművelésügyi Minisztérium felismerve a munka jelentőségét, 22 példányt biztosított magának.

A magyar Alföld. Gazdaságpolitikai tanulmány. Írta: *Kaán Károly*. Kiadja a m. tud. Akadémia. 1927.

Alföldünk irodalma újabban egy hatalmas összefoglaló munkával gyarapodott.

Előszavában hivatkozik szerző az Alföldre vonatkozó kutató előtanulmányának gazdag tárházára, melynek hatása alatt született meg a nagy mű. A tanulmány másfélszáz forrásmunkát jelöl meg. Közel négyszáz esetben hívja azokat igazságainak tanuságára. Negyvenegy statisztikai táblázat, számtalan számsor és egyéb adattal támogatja megállapításait; így bátran kijelenthetjük, hogy irodalmunk idevágó művei jobbra

szerephez jutottak a nagykoncepciójú célok helyes voltának megvilágításában.

A mű rövid tartalmát az alábbiakban adjuk:

Megrajzolja az Alföld néhai areulátát. Rámutat a bekövetkezett változások okaira, az erdők pusztulásának folyamataira, a szikesedések kezdetére, a bioklíma megváltozására. Itt megemlékezik a legrégibb vízművekről. Ecseteli Szent István korától a török hódoltság korán át az Alföld gazdagságának fejlődését, illetve annak teljes pusztulását. Tárgyalja az „új szerzeményi bizottság” rettentősegeit. Megemlékezik a XVIII. század végén keletkezett futóhomokveszedelmekről és ennek leküzdésére tett intézkedésekről.

Ezek után egy fejezet teljesen — eszményképének — gróf Széchenyi Istvánnak van szentelve. Ennek szellemében fejtegeti az alföldi magyarság boldogulásának biztosítását; a gazdasági és kulturális fejlődés eddigi akadályait és annak jövőbeli feltételeit.

Szemeink elé tárja a természet megzavart rendjét. Fejtegeti az egyoldalú vízi munkálatok következményeit; a vizek teljes elvezetésében jelöli meg az elszikesedés okát. Rámutat a szikesek javításának módjaira és eddig elért fényes eredményeket részletezi. Gazdag tartalmú leírását adja az erdők, fasorok bioklimatikai, közgazdasági, egészségügyi hatásának; rámutat kiáltó faszegénységünkre.

Megrajzolja a tanyavilág kifejlődésének előzményeit, megemlékezik a régi földközösségekről. Rámutat és élesen megvilágítja, hogy a tanyavilág a teljes magárahagyatottság szomorú szülötte. Eleven, de époly sötét képet fest a tanyavilág nyomorúságairól és gazdasági lehetetlenségeiről. Ennek egyedüli orvosságát — nagyon helyesen — a falukba való tömörülésben jelöli meg.

Az Alföld gazdaságának tárgyalásánál rámutat a földet zsaroló népszokásokra, megemlékezik a „magyar tőzeg” és „kun kokszeről”, a szalma és trágyává használható anyagok tüzeléséről. Vázolja a maradi mezőgazdaságot. Példákkal igazolja a teljes kizsarolás föltétlen bekövetkeztét. Gazdasági eredmények címe alatt táblázatokban kimutatja az Alföld birtokmegosztását, a kötött forgalmú birtokok címenként való megosztását, azok területét, művelési ágak szerint való megosztását; kimutatja törvényhatóságokonkint: a kalászosok, kapások, kereskedelmi növények, takarmánynövények 100 hold területre eső hányadát. Táblázatokat közöl az Alföld szarvasmarha-, tehén-, sertés-, juh-, ló-, ígás ökör-állományáról és azoknak a művelés alatt álló terület 100 holdjára eső darabszámáról.

Megemlíkezik a tejszövetkezetekről és a baromfitenyésztésről. Az Alföld háromévi bortermelési eredményéről külön táblázat számol be. Friss gyümölcs- és zöldségkivitelünk fajonkint való kimutatása több táblázatba van foglalva.

Tárgyalja a meg nem felelő gazdasági politika következményeit. Rámutat a municipiális nagy birtoktömbök merőben hibás gazdaságpolitikájára; részletesen kiterjed Debrecen város erdőgazdaságára és annak hibáit aláfestett színekkel ecseteli. Alaposan kifogásolja mai közigazgatási és vagyonfelügyeleti rendszerünket és a közületek indokolatlan, ötletszerű gazdaságpolitikáját; itt reámutat Karcag és Keeskemét hátrányos gazdasági viszonyaira, kiemeli Szeged erdőgazdaságát.

A gazdasági és kulturális vérkeringés nehézségeire mutat rá.

Fejlődéstörténeti vázlatokat rajzol az elmúlt időkől. Adig, míg Alföldünk a török dúlás után az enyészet és pusztulás földje lett, felsorakoztatja a magyar vérrrel megvédett nyugati országok azalatt való haladását a kultúra felé. Jelzi II. József császár kezdeményezéseit, melyek azonban a vármegyék ellenállásán dugába dültek. Végre 1794—1801-ben megépül a Ferenc-esatorna; ezzel szemben felsorolja mi minden létesült ez idő alatt a nyugaton. Vázolja Széchenyinek a terveit és gondolatait.

Részletesen taglalja a főbb vasúti hálózat helyes kifejlődésének akadályait, melynek szülőjeként a bécsi centrális politikát jelöli meg.

Majd a helyiérdekű vasutak fejlődésére és azok építésének elakadása okaira mutat rá. Felsorolja az 1877—1911. években épült vasutak hosszát. Részletesen foglalkozik a helyiérdekű vasutaknak a „szabvány-szerződés” alapján az államvasutak üzemkezelésébe való vételével; majd az úgynevezett „üzemráfizetéssel”. Rámutat a nyugati országokkal szemben gyér vasúthálózatunkra, foglalkozik új vonalak létesítésének lehetőségeivel.

A gazdasági kisvasutak kérdésének megvilágításánál vázolja azok kezdetének kibontakozását és idő sorrendjében való fejlődésüket. Érinti a Szeged—alsótanyai kisvasút ügyét, majd részleteiben feltárja Keeskemét törvényhatósági városnak kisvasút-politika terén elkövetett költséges és helyre nem hozható botlását. Rámutat Hódmezővásárhely siralmas közlekedési viszonyaira. Végül kifejti, hogy a létező kisvasút jelentéktelen hányada szolgálja a kisbirtokosságot, mert azok jobbára magántulajdonban vannak.

Az egészséges gazdasági és kulturális vérkeringés feltételeinek előadásánál rámutat közutainknak az utóbbi időkig való

végtelen elmaradottságára, aminek okát — nagyon helyesen — az autonómiák szűk látókörében ismeri fel; számszerűleg rámutat az Alföld ki nem épített utainak hihetetlenül nagy hosszára. Az utak építési költségeinek pénzügyi megoldására egészséges eszmét vet fel. Az összes közlekedési vonalak kiépítését az egész országra szóló egységes koncepció keretében kívánja megoldani.

Művének utolsó fejezetében az alföldi problémának talpra állásunk keretében való szerepével foglalkozik. Mint már fentebb is megállapította, itt újból kiemeli, hogy az alföldi problémát a tanyavilág képezi; ennek magárahagyott elmaradottsága, közlekedési eszközök híján való kultúrátlansága, a szegényes maradi gazdasága az oka minden bajnak. Ennek megszüntetésével az egész alföldi probléma megoldást nyer. Fenn tarthatatlanoknak jelzi egyes alföldi községek mammuthatárait. Megszüntetendőnek tartja azt a jogviszonyt, mely a tanyai lakosságnak községekbe való tömörülését akadályozza. Törvényhozásilag kívánja úgy a fenti kérdések, mint az egységes koncepció keretében való közlekedési ügyek rendezését. A faluk lassú kifejlődésében látja a tanyaélet nyomorúságának fokozatos megszűnését és a faluk életerejének a nemzet vérkeringésébe való jutásának egyedüli lehetőségét. Teljes víztelenítés helyett vízgazdaságot kíván. A községek vagyonfelügyeletét kormányhatósági irányítással kívánja kibővíteni.

Művének befejező szakában a következőket mondja: „Ismertek előttünk az Alföld bajai és jórészt ismertek immár orvosszerei is. Egybeolvadt nagy koncepcióba való feladathalmaz ez, amit csak a kormányzat minden ágának szerves és egyetértő együttműködésével, csak tervszerű egymásutánban és egy összefoglaló erős kéz megalkuvást nem ismerő irányítása mellett oldhatunk meg sikerrel.“

„Az így óhajtott kialakulás nemzeti munkája azonban csak akkor termi meg buján és hozza meg legszebb gyümölcseit, ha a tervszerű építőmunkától távol marad az áldatlan politikai befolyás, ha nem érvényesülhet az egyéni önzés és magánérdek!“

Ha erről a munkáról egyaránt büszkén hirdetheti majd Széchenyivel minden közreműködő tényező s az ország minden érdekelt fia, hogy „nem vettem figyelembe sem várost, falut, megyét, de legkisebb provinciális érdeket sem, hanem mindig csak a hazát!“

*

A munka három pillérre van felépítve. Egyik Szent István királyunk államalkotó bölcsessége, a másik Széchenyi István izzó fajszeretetéből származó látnoki megállapítása; a harma-

dik az a másfélszáz forrásmunka, melyeket a szerző megállapításainak és igazságainak alátámasztására felsorakoztat.

Képei elevenek és színesek — helyenkint megvilágításuk célzatosan éles.

A nagy ügyszeretettel, logikusan felépített nagy munkát — Széchenyi szellemében — forró faj- és bölcsőjének — az Alföldnek — rajongó szeretete lengi át. Félreismerhetetlenül megcsillan a műben az erdészlélek nemes patinája, amint lelke dédelgetett tárgyáról — az erdőről — van szó.

Az Alföld szeretetétől áthatott lelkek készséggel sorakoznak a Széchenyi szellemében kifejtett nagy koncepciók végrehajtásának hazafias munkájára, tisztelettel hajlandók követni azt a fáklyahordó kezét, mely a tanyai magyarságnak a magárahagyatottság nomád zugaiból az új faluk kultúrvilágába vezető utait megvilágítja; szubjektív érzéseik alárendelésével készek az ügyet szolgálni, azonban annak feltételével, hogy a háborús és forradalmi idők szülte, minden más véleményt lehangoló intézmények és hólogató árnyéktanácsok ideje örökre elmúlt és visszatérésük nem kísért!

Öszinte elismeréssel üdvözljük a művet, mint a nagy koncepciók tárházát!

Engedje a magyarok istene, hogy az abban lefektetett tervek az egész magyar nemzet boldogulása és talpraállása érdekében mihamarább megvalósulhassanak.

Kecskemét, 1928 január 31.

Kallivoda Andor.

K Ü L Ö N F É L É K

Halálozás. *Szent-Istvány Gyula*, a m. kir. bányamérnöki és erdőmérnöki főiskola nyug. r. tanára, a kormányzói elismerést jelképező koronás érem tulajdonosa, a bányaméréstani tanszék volt vezetője, f. évi január hó 16-án életének 74. évében Sopronban elhunyt.

Közismert kiváló bányamérnök, közszeretben álló tanár, jeles szakíró volt, kinek nem egy munkája maradandó emlékként fogja megőrizni a megboldogult egyéniségét.

Megható bányásztemetésén úgyszólván az egész város intelligenciája résztvett, amelyen *Tettemanti Jenő* prorektor búcsúztatta el szeretve tisztelt tanártársát.

Gurányi István ny. m. kir. főerdőtanácsos, az OEE alapító tagja, a múlt hó folyamán Budapesten elhunyt. A megboldogult